

A JÁTÉKSZOKÁSOK VÁLTOZÁSA

Mindenekelőtt magyarázatra kényszerülök előadásom címét illetően. 1995 márciusában valóban arra készültem, hogy a zentai játékszokások változását fogom vizsgálni. Az itt töltött két nap azonban csak arra volt elegendő, hogy szétoszzam a kérdőíveket az iskolákban, és ismerkedjem egy kicsit a várossal. Terveztem, hogy interjúkat is készítek a gyerekekkel, szüleikkel és nagyszüleikkel, hogy érzékelhető legyen a különböző generációk játékszokásaiban bekövetkezett változás. Ezek a beszélgetések elmaradtak ugyan, de pótlásuk mindenképpen szükséges. Így helyesebb talán, ha a „Játékszokások változása” helyett „Pillanatkép a zentai játékvilágról – egy felmérés tükrében” címet adom dolgozatomnak annak reményében, hogy sikerül megfogalmaznom néhány olyan kérdést, amelyen érdemes tovább gondolkodnunk.

1. Régóta foglalkoztat a gondolat – és a játékmúzeumban eltöltött tizenhárom év tapasztalatai szintén megerősítenek abban –, hogy szükség van egy átfogó játékszociológiai kutatásra, különös tekintettel a családok játékszokásainak vizsgálatára.

1.1 Milyen érvek szólnak mellette?

– Minden értékszociológiai kutatás, attitűdvizsgálat hangsúlyozza, hogy az *értékrend* kialakulásának folyamatát a *gyermekkor* alapos ismerete nélkül nem lehet rekonstruálni. Ebből az is következik, hogy ezen kutatásoknak lényegesen több figyelmet kell szentelni a játszásra (játékra), mint a gyermek (az ember) legegyszerűbb megnyilvánulási formájára.

– Indokolja továbbá a játék kultúrákőzvetítő és a szocializációban betöltött szerepe; valamint az, hogy a játék mind témájában, mind tartalmában társadalmilag meghatározott. (Pl. a napjainkban tapasztalható változások tükröződése a játékkultúrában, játszási szokásokban szintén fontos szociológiai kérdés.)

– Végül, de talán a legfontosabb kutatási érv a játék ön- és közösségmegtartó ereje; különösen akkor, ha a játékot, mint mentalitást, egyfajta gondolkodásmódot definiáljuk.

2. A vizsgálat ismertetése

2.1 Előzmények:

1988–89-ben Kecskeméten végeztem elővizsgálatot nyolc-tíz éves gyerekek és családjaik körében. Két alkalommal részt vettem a Bács-Kiskun megyei Múzeumi Szervezet és Székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum által szervezett közös kutatásban, amelynek keretében a *székelyvarsági** játékvilágot próbáltam megismerni.

Arra voltam kíváncsi, hogy miben hasonlít és miben mutat eltérést a különböző generációk játékkultúrája; valamint arra, hogy milyen okok magyarázzák ezeket a folyamatokat.

– A társadalmi mobilitás és a modernizáció családok státusára gyakorolt hatását vizsgáltam.

– Megpróbáltam rendszerbe foglalni a játékot és játszást meghatározó *tárgyi* és *tudásbeli* feltételeket; valamint a játékszokásváltozást *dinamizáló elemeket*. (Ez a rendszer még további finomításra szorul!)

2.2 A kecskeméti és a varsági tapasztalatok összevetése

Kecskemét megyeszékhely, százezer lakosa van, nagy vonzerőt gyakorol a környékbeli településekre. Bizonyos értelemben befejeződött a modernizáció, és a mobilitási folyamatok szintén lelassultak. Az 1989 óta tartó gazdasági, társadalmi változások nyomán korábban nem tapasztalt jelenségekkel kell szembenéznünk, mint a privatizáció, munkanélküliség, létbizonytalanság, nagyfokú elszegényedés stb.

Székelyvarság egy 1600 lakost számláló kis falu a Hargita lábainál, Székelyudvarhely felől vezet hozzá az egyetlen út, amely összeköti a külvilággal. Valószínű nemcsak varsági jellegzetesség, de szinte nincs egyetlenegy család sem, ahonnan dolgozna valaki „Magyarban”. Hogy ez milyen hatással van a hagyományos társadalmi (családi) értékek megítélésére – szintén érdekes kutatási téma.

2.2.1 A tárgyi és tudásbeli feltételek elemzése

A) A *játéktárgyak mennyisége* és B) A *passzív játéktudás* alapján vizsgáltam ezt a változót.

A) Napjainkban a játék *tárgyként* fetiszizálódik (Zelnik József kifejezését használva) a gyerekek életében. De ez a megállapítás csak a kecskeméti mintára igaz, ahol a százötven játéktárgy csaknem mindegyik családra jellemző volt.

* A kutatásról beszámoltam az 1993. október 15–16-án Jászberényben és Szolnokon rendezett „Gyermekvilág a régi magyar falun” c. konferencián. A tanulmányokat közreadó kötetben „Székelyvarsági játékvilág” címmel publikáltam dolgozatomból.

Ugyanez nem mondható el a korábbi generációk tagjairól, de a varsági gyerekekről sem, ahol tíz játékot még ma is „sok”-nak tartanak. A varsági gyerekeknek, főként a fiúknak olyan játékaik vannak most, mint a kecskeméti mintában szereplő szülőknek (édesapáknak) volt gyermekkorukban, 30–35 évvel ezelőtt: *szánkó, (korcsova), íj, nyíl, csúzli, paritty, gólyalábak, fapuska, kiskocsi, traktor . . .*

Igen nagy a hasonlóság a két vizsgálatban szereplő *nagyszülői generációk játékvilága* között; ennek nyilvánvaló oka az azonos vagy egymáshoz közel álló *élet- és gazdálkodási körülményekben* keresendő.

A *játék és divat* összefüggése szintén olyan kérdés, amellyel érdemes lenne külön is foglalkozni.

Minden korosztálynak megvolt és megvan a maga *divatjátéka*. A kecskeméti minta édesanyáinak ilyen játék volt az *alvós és sírós baba*; míg a mai kislányok vágya a *Barbie*, a fésülhető *Miss Pixy babafej* és *Sindy*.

A fiúknak a különböző elektromos *robotok* és a *Dzsiái Joe*; nemektől függetlenül népszerű a *LEGO*.

A *társasjátékok* közül legkedvesebb a *malom, sakk, kártya, gombfoci, marokkó, puzzle-ik, „Gazdálkodj okosan!”* s néhány helyen megjelent ismét a *Capitely, Monopoly*.

(Folyamatban van egy másik vizsgálatom is, amelynek témája: „A táblás társasjátékok társadalmi üzenete”. Az érdekel, hogyan tükrözik a társasjátékok az adott társadalom elvárásait, normáit; hogyan követik a társadalmi, politikai változásokat.)

B) A *passzív játéktudást Gazda Klára* néprajzkutató rendszere nyomán mértem: *dajkarímek, mondókák; egyszerű játékok; énekes-táncos játékok; mozgásos testedző; értelemfejlesztő és szórakoztató játékok.*

A gyerekek generációja felé haladva csökken ugyan az ismeretük, de a két vizsgálatban nem egyforma mértékű ez a felejtés.

A varsági gyerekeknek még ma is gazdag játékkismeretük van – szemben a kecskeméti mintában szereplőkével.

Itt ma is aktívan játszzák az *énekes és mozgásos játékokat*, meglepő módon a tizenhárom-tizennégy éves fiúk és lányok szívesen részt vettek ezekben a játékokban. Varsági viszonyok között is igaz, hogy a nagyszülői generációk játékkultúrájához, szórakozási formáihoz képest „szürkébb” – különösen – a szülők (dolgozniuk kell, nincs idejük!), de az unokák játékkultúrája is.

Mik lehetnek ennek az okai?

– *Eltűntek bizonyos foglalkozások*, mint például a pásztorokodás s a hozzájuk kötődő játékok, az eszközös játékok közül pl. a botos játékok; vagy az erőt és ügyességet kívánó játékok, amelyeknek nyilván fontos „helykijelölő” szerepük is volt egy-egy állatokat őrző gyermekcsoporton belül.

– A *városi lakótelepeken* pedig nincsenek szabad, fás, bokros területek, ahol játszani tudnának a gyerekek, anyagokat találnának különböző játéktárgyak elkészítéséhez.

– Csökken a *szomszédsági kapcsolatok* ereje (városban) és a *testvérek száma*, így a társakat igénylő körjátékok, énekes-táncos játékok ellefejtődnek, nincs kivel játszani, nincs kitől megtanulni őket.

– Megváltozott a *gyerekekkel szembeni társadalmi elvárás*; az iskolai versenyben való talpon maradás egyre nagyobb erőfeszítést követel a gyerekektől, egyre több időt, és egyre korábban kell tanulniuk. Leegyszerűsítve ez azt jelenti, hogy „tanuljon és ne játsszon”. Varságban pedig „dolgozzon és ne játsszon.” A tanulás is alá van rendelve a munkának. Pl. (pityóka) krumplivetés idején napokat hiányoznak az iskolából a kilencévesnél idősebb fiúk, mennek lovat vezetni. A kaláka élő, visszasegítik egymásnak a munkát.

– Megváltoztak a *szabadidős szokások* is, a passzív szórakoztatási eszközökön (televízió, videó) van a hangsúly, szemben az aktív, önálló fantáziát, alkotótevékenységet kívánó formák helyett.

2.2.2 A dinamizáló elemek vizsgálata

A) *A résztvevők köre szerint a játék lehet individuális és közösségi, a közöttük lévő út a szocializáció útja.* A tradicionális társadalmakban kiszámíthatóbb és ellenőrizhetőbb volt a szocializáció, mint a mobilitás által erősen érintett társadalmakban.

A kecskeméti gyerekek körében dominál a magányos, egyedüli játék; atomizáltságuk leképezi a felnőttélet modelljeit. Itt hivatkozom Szilágyi Erzsébet kutatási eredményeire, amelyek azt tükrözik, hogy a felnőttek egyedül szívesebben hallgatnak rádiót, néznek televíziót, mint társaságban.

A szülők gyermekkorában meghatározó volt a közösségi játékok szerepe, kevésbé igényelték a felnőtt jelenlétét a játékaikban, lévén több testvér a családban, rokonságban, valamint a szomszédsági kapcsolatok is élők voltak. Ugyanez elmondható a Varságban tapasztaltakról is.

Milyen káros következményei lehetnek az atomizálódásnak?

– A szocializációhoz nélkülözhetetlen a kortárs játékközösségek létezése.

– Mivel a játék a legösszetettebb szociális képességre épít, a későbbi felnőtt társadalomban való eligazodáshoz szükséges ezeknek gyermekkorban történő kifejlesztése; egyes szerzők szerint a játék a felnőttkori rugalmasságot szolgálja.

– A játék személyiséget megtartó (személyiséget építő) ereje sem bontakozhat ki közösségek nélkül.

B) *Szintere szerint a játék történhet zárt térben, és lehet szabad térben.* Ez utóbbit tovább kell bontani *épített és természetes* térre. A kecskeméti gyerekek játékvilágában dominál a zárt tér, valamint az épített szabad tér, amit nem éreznek magukénak. A természetes terek hiányoznak. A szülők gyermekkorában ez nem így volt, az udvarok és utcák szolgáltak szintérül a játéknak.

Varságban szintén ez utóbbi a jellemző. Rosszul érzik magukat a városi blokkokban, ahol „semmit sem lehet csinálni”.

Minden tér lehet játéktér, de az utcák „szentsége” megismételhetetlen, a csinált „műterek” nem képesek pótolni azt a varázst, amit a gyerekek által kiválasztott terek nyújtanak. A felnőttek által felügyelt iskolai vagy városi ját-

szótereken szétfoszlik ez a varázs, nem tudnak félrevonulni, több a veszekedés és erőszakoskodás.

C) *Eredete szerint lehet saját készítésű játék* (a nagyszülők és szülők gyerekkorát ez jellemezte, illetve a varsági minta minden csoportját) és vásárolt, gyári termék. Napjainkban ez utóbbi dominál.

Ennek *okát* természetesen nem abban kell keresni, hogy a kecskeméti gyerekek kezűgyessége kevésbé fejlett, mint szüleiké vagy nagyszüleiké volt. Inkább abban, hogy a szülők és a varsági gyerekek alapélménye a munka, a tevékenység tisztelete. Ezt sugallta (sugallja) számukra a szűkebb család és a tágabb közösség példája is.

De magyarázható a családokat jellemző fogyasztói mentalitással is, amely azt diktálja, hogy csak a legszükségesebb és a család vagy a közösség által elő nem teremthető dolgokért érdemes pénzt kiadni.

Amíg a szülők életében meghatározó volt a munka és a tevékenység tisztelete, addig napjaink társadalmában a fogyasztás és vásárlás kezd alapélménnyé válni. A gyerekek világa is átítatódik ez utóbbi szellemével.

2.3. Röviden a zentai felmérésről

266 db kérdőívet dolgoztam fel. A *családok státusára* vonatkozó kérdéseket tartalmazott az adatlapok fele. (Vizgáltam a *szülők és nagyszülők* munkamegosztásban elfoglalt helyét; gyermekkori lakóhelyét; iskolai végzettségét; a család rendezettségét jelző ún. válási mutatót és a gyermekek számát.)

Az adatok közlését ezúttal mellőzöm, mert úgy gondolom, hogy a hiányzó interjúk elkészítése és feldolgozása után kaphatunk csak teljes képet a vizgálatról.

Tizenhét kérdésre válaszoltak a zentai November 11 Iskola, az Emlékiskola, a csókai Jovan Popović Általános Iskola, valamint a felsőhegyi iskolák 8–15 éves tanulói. A kitöltött ívek száma: 133.

Az első két kérdés a *gyerekek családi hátterére* vonatkozott. Zentán sem „divat” a válás, 92,5%-uk teljes családban él; ez hasonló a székelyvarsági adathoz, Kecskeméten ezzel szemben minden harmadik gyermek úgynevezett egy-szülős családban élt a vizsgálat idején.

A mintában dominál a kétgyermekes családmódel (73,7%), három és annál több gyerek a családok 14,2%-nál van.

Mit jelent számodra a játék? – szölt a harmadik kérdés. Tudjuk, hogy a kérdőíves módszer valójában arra alkalmas, hogy tényeket, „igen”, „nem” válaszokat rögzítsen. Hogy mégis rákérdeztem egy nehezen definiálható fogalomra, annak oka éppen a *játék* összetettségében rejlik – bármilyen találó is a HUIZINGA-i meghatározás, miszerint „a játék elsődleges életkategória: EGÉSZ”.

A gyerekek válaszaiban az alábbi kifejezések fordultak elő leggyakrabban: öröm, szórakozás, kikapcsolódás, boldogság, vidámság, vigadozás, jó érzés, időtöltés, ismerkedés, együttlét, pihenés, izgalom. És néhány pontosabb megfogalmazás:

„A játék egy nagy élmény, amivel elfoglalom az időmet. – A játék az nem más, mint kikapcsolódás, ami nemcsak a gyermekeknek, hanem a felnőttek számára is fontos. – Jó szórakozást jelent a játék, amikor van szabad időm, kedvem s társam, hogy játszhashunk. – Élvezem a gyerekkort; felfrissít, fejtevést jelent a játék, és megkönnyebbülést. – Szerintem a játék egy gyermek életében nagyon fontos, hiszen ha már felnőtt, egyéb elfoglaltságai lesznek. – Az életem egy részét jelenti a játék. Mesevilágot, barátokat, közösséget.”

Milyen játékaid vannak otthon?

Ezt a kérdést azért tettem fel, mert kíváncsi voltam, hogy a zentai mintára mennyire érvényes a megállapítás, miszerint a játék elsősorban mint tárgy jelenik meg („fetiszizálódik”) a gyerekek életében.

A válaszok alapján úgy tűnik, hogy a kecskeméti és a varsági adatok közé sorolható a zentai, de látni kellene a gyermekszobák polcait is.

A kislányok játékaik közé sorolhatók: babaház, játékbútorok; orvos-, fodrász- és főzőskefelszerelés; babák (Barbie, Sindy, alvós, síró, hajas); ugrálókötél, gumi, gyöngy.

A fiúk játékaik: maci; járművek (autó, teherautó, vasút, dzsipp, versenyautó, mozdony, kamion, vonatok); játékegyverek (tank, katonák – ólomból és műanyagból –, puska); futball; pingpong; gombfoci; nintendó.

Közös játékok: társasjátékok (sakk, malom, dominó, kártya, rulett, táblás társasjátékok); építőkocka, kirakós kocka, puzzle, LEGO, betűkirakó; memóriajáték, logikai játékok; tv- és videójátékok; labda; könyv; szánkó; görkorcsolya; tenisz; hulla-hopp karika; ügyességi játékok; plüssállatkák; ruhafigurák (bábok); papírjátékok; komputer; játéktelefon; játéktáska; Kinder-játékok; népi gyermekjátékok (maguk készítette játékok); maszkok; üveggyölk; kabalák; szintetizátor . . .

A társasjátékokra külön is rákérdeztem. (Utaltam rá, hogy elkezdtem vizsgálni ezeknek a „társadalmi üzenetét”. A kezdeteknél tartok a Magyarországon ismert és kapható társasjátékok elemzésében; de talán egyszer módom lesz összehasonlítást tenni más országok hasonló játékaival.)

A válaszok: A család játéka (12 játék); Alf; Autós játék; Általános játékok egy dobozban (24 társasjáték); Babel-torony; Betűjáték; Bóbits; Blöff plusz; Bujkáló képek; Cirkusz; Csatornajáték; Csipet csapat; Dagobert; Denevér; Dominó; Egérfogó; Egy szó, mint száz; Ember, ne mérgeledj! (Ne ljeti se čoveče); Estétől reggelig; Flipper; Futballos; Game of games; Game of life; Garfield; Gazdálkodj okosan!; Gumimacik; Hotel; Dagobert; Ki az úr a tengeren?; Ki ér előbb a csúcsra?; Ki nevet a végén?; Kirakósdí; Kiszgazdasszonyok; Keresd a párját!; Kérdezz! Felelek; Közlekedési társasjáték; Kártyák; Loopin; Louie; Mackós; Magazin; Malom; Matiska Szavtiska; Marokkó; Memória-játék; Menekülj, ha tudsz!; Miki egeres; Monopoly; Negyedelő; Nils Horgerson; Otthontól az iskoláig; Piroska és a farkas; Police; Rablójáték;

Rendőrörs; Repülővadászat; Rizikó; Rombusz szögecske; Rulett; Sakk; Sárkányölő; Szellemkastély; Szerencsekerék; Szögecske; Szépség és szörnyeteg; Tetrix; Találd ki!; T.I.R; Tombola; Torpedó; Törpös. Mintegy 70 társasjátékot említettek.

Mit játszol otthon szívesen? (Mennyi időt? Átlag fél órától 2–3 óráig)

Szerepjátékok: „Felöltözök édesanyám ruhájába, és nagylánykodom.”

Játékkórház, babázást, főzőcskézést, boltosat, tanítónénist, orvosdit, fodrászost, iskolázást, bankosat. „A garázstetőn játszok, repülőzök.”

Sportszerű játékok: Labdázás, tenisz, kosárlabda, kerékpározás, pingpong, focizás, gólyalábazás, röplabdázás.

Közös játékok: (társas, nem sportszerű játékok): Zavarócskázás (fogócskázás), bújócska, tánc, kátyázás, dominó, LEGO, ország-falu-város, barchóba, memóriajáték, kiütöcske, fegyverezés, muzsikálás, sakkozás, malmozás. „Egyedül nagyon keveset játszok, mindig társat keresek.”

Egyéni játékok: Babák és más figurák készítése. Barkácsolás, komputerezés, rajzolás, távirányítós autókkal való játszás, nintendó, videójátékok, tv-nézés. „Kártyázom magammal, vagy betűkirakót játszom, ha unatkozom.”

Mit játszol az iskolában? (Mennyi időt? Átlag 10–30 perc között)

Abból következően, hogy az iskolában sokkal kevesebb idő jut játékra, mint otthon, a felsorolás sem olyan gazdag. Van, aki semmit sem játszik, mások beszélgetnek, közmondást fejtenek. A futball és más labdajátékok, a kiütöcskézés, zavarócskázás, stop-macskázás a leggyakoribb játék. Említették még: a körjátékokat, sántaiskolát, kötélugrást, karikahajtást, csülközést, két tűz közöttözést (Négy tűz között), ötödölőt, társasjátékokat (Belgrádból jöttem, mesterségem címere . . . ; Hol vagy, Jancsi? Hol vagy, Juliska?, Merre van a papucs?), célbalövősdit, hintázást, kosárcsúszást . . .

A kérdéssor közül kiemelem az énekes, táncos körjátékok, valamint a kiszámolók és mondókák ismeretét.

Énekes, táncos körjátékok: Adj, király, katonát; Aki nem lép egyszerre; A malomnak; Benn a bárány, kinn a farkas; Bujj, bujj, zöld ág; Bujj, bujj, medve; Brum-brum Bruno; Cickom, cickom; Cinege; Gólya, Csárdás; Csem-csem gyűrű; Dombon török a diót; Elvesztettem páromat; Elvesztettem zsebkendőmet; Ennek a kislánynak nem jutott párja; Erre csörög a dió, arra meg a mogoró; Erre kakas, erre tyúk; Erzsébet asszony; Ess, eső, eső!; Gyertek haza, ludaim; Ha én cica volnék; Halászás; Hármat tojott a fekete kánya; Hopp, Juliska!; Iglice; Kihajtottam én a ludam; Kiskacsa fürdik; Kis Tápé; Koszorú, koszorú, mért vagy olyan szomorú?; Körben áll egy kislányka; Kútba estem, ki húzza ki?; Lánc, lánc, eszterlánc; Lipem-lopom a szőlőt; Megy a papucs körútra;

Nyuszi ül a fűben; Ó, Jelo Jelice; Süss fel, nap!; Túrót ettem; Tüzet viszek; Volt egyszer egy kemence; Zöld paradicsom. Összesen 40 játékot említettek.

Kiszámolók, mondókák:

Ajtó előtt állok; A kacának nincsen mása; Aka, fuka; Alma, alma, piros alma, bumm!; Antando; Antanténusz; A rókának nincs nadrágja; Badacsonyi piacon; Cin, cin egér; Csep, csep csepereg; Csigá biga, gyere ki; Dir-dur dapi láb; Ec-pec kimehetsz; Eci, peci péc; Egér ül az irodában; 1, 2, 3, 4, 5, 6 futballozni megy a csapat; Egy varrónő; 1, 2, 3 macska ül az ágyon; Egyedem, begyedem tengertánc; Egyszer volt egy ember; En-ten-déra; Elment apám dinnyét lopni; Elszaladt a kemence; En-ten téni; Éni, béni jüpi téni; Fű, fű, fű, szép zöld fű; Guminéni; Gyerekek, gyerekek; Hatos kiszámoló; Hétsoroló; Hivogató; Hó-hó-hó; Jancsi bohóc; Jó reggelt; Két kis kakas összeveszett; Lap, lap, lap; Lementem én a pincébe vaját csipegetni; Megy az ördög hazafelé; Nagymama harisnyát köt; Ó, ó, ó, tündércaszinó; Réce, ruca, vadlíba; Répa, retek; Szállj, szállj, ökörnyal; Üvegben egy törpe. Összesen: 43 mondóka.

A várásolt és a készített játékok aránya könnyen megjósolható volt, nagyobb gyakorisággal említették a gyerekek, hogy a nagyszüleik még készítenek nekik játékot névnapra, születésnapra, ünnepek alkalmával . . .

A jelzett napokon kívül kapnak még játékot, „ha anyuék a piacról hoznak valami játékot”, „mikor jó szoktam lenni, mikor jó jegyet kapok”, „nem kell, hogy különös alkalom legyen, ha meg tudják venni, hát megveszik”, „ha valahol más tájakon járnak szüleim” . . .

Szokott-e együtt játszani a család?

„Igen, téli estéken együtt kártyázunk”; „Vacsora után társasjátékozunk, de csak néha (sajnos)”; Este, vasárnap, áramszünet esetén, hétvégén, szombaton, amikor mindenki szabad; „Amikor nincs áram, és amikor nincs dolgunk”; „karácsonykor”; „nyári szünetben”

Szoktál-e játékot készíteni?

„Igen, régi fajta játékokat, babát, papírrepülő és papírdobálót, rongybabát, túpárnát, bábukat ruhából, fapuskát, nyilat, kardot, bodzapuskát, parittyát . . .

„Nem: nincs nyersanyag”; „Nem szoktam készíteni odahaza játékot, mert tanulok és segítek anyunak”; „Nem szeretek készíteni, inkább veszek valamit”; Unalmas, kisbabás dolog”; „Nincs hozzá türelmem”; „Nincs hozzá kedvem”.

A kérdőíven külön szerepel ugyan, de itt összevonom a „Kitől tanultál legtöbb játékot? és a „Kivel (kikkel) játszasz legöbbit?” kérdéseket, mert a rokonság és a szűkebb család hatása erősebb, mint az iskoláé vagy a barátoké.

(Szülőktől, testvérektől, unokatestvérektől, nagyszülőktől, köröszttestvértől, tatától . . .)

De olyan is van, aki „képzelt barátjával” és a kiscicájával vagy egymagában játszik szívesebben. Az „intézményeket” az óvó néni, tanító néni, a hittanoktató, tornatanár, néprajzkutató és az olvasókör vezetője, „Vali” néni jeleníti meg.

Összegezés

A kérdőívek gazdag információval szolgáltak a későbbi interjúkhoz. Hasonlóan gazdag a gyerekek játékkismerete (passzív játékkészlete) – gondolok a körjátékokra, mondókákra. A saját készítésű játék fölötti öröm érezhető a válaszokon, és maguk is szívesen járnak a Zentán is terjedő játszóházas foglalkozásokra.

A továbblépés lehetséges iránya: Pedagógusok segítségével szívesen végeznék hasonló felmérést a szerb osztályokban tanuló gyerekek között is.

Kérem, hogy előadásomat munkabeszámolóknak tekintsék, és ne egy lezárt kutatás végeredményének!

Néprajzi tanácskozásunk mottójaként hadd ajánljam mindannyiunk figyelmébe Peter LOIZOS szociálintropológus szavait; de ezzel szeretném megköszönni is a Zentai Múzeum munkatársainak, hogy megszervezték a konferenciát és meghívtak bennünket is.

„Ha a modern világ és annak problémái kevesünk számára engedi is meg, hogy hajlandó legyen fajunkat homo ludensként jellemezni, jó, ha időről időre emlékeztetjük magunkat arra, hogy még mindig van bennünk valami, ami többé tesz bennünket pusztá létfenntartóknál.”

Kérdőív a gyűjtéshez

Szervusz!

Remélem, hamarosan találkozunk személyesen is! Örülnék, ha meglátogatnál egyszer Kecskeméten a *Szórakaténiusz* Játékmúzeum és Műhelyben szüleiddel vagy osztálytársaiddal együtt. Szeretettel várunk! Szeretnék téged kicsit megismerni, mielőtt találkozunk. Elsősorban az érdekel, hogy mit szeretsz játszani? Milyen játékaid vannak?

A viszontlátásig szeretettel üdvözöllek:

Váczai Mária

1. Ki nevel téged? – szüleid együtt, édesapád, édesanyád, nagyszüleid
(Húzd alá vagy írd be a megfelelőt)
2. Vannak-e (voltak-e) testvéreid? igen fiú leány; nem
3. Mit jelent neked a játék?
4. Milyen játékaid vannak otthon? (Sorold föl!)
5. Mit játszol otthon szívesen?
6. Mit játszol az iskolában?
7. Kitől tanultál legtöbb játékot?
8. Kivel (kikkel) játszasz legtöbbet?
9. Hol játszasz legtöbbet? (szobában, szabadban)
10. Szüleid, nagyszüleid, rokonaid vásárolják vagy készítik neked a játékokat?
.
11. Milyen énekes, táncos körjátékokat ismersz?
Szoktatok-e ilyeneket játszani? Hol?
12. Milyen mondókákat, kiszámolókat ismersz?
13. Milyen alkalomból szoktál játékot kapni?
14. Milyen társasjátékaid vannak?
15. Mennyi időt játszol naponta? Otthon: Iskolában:
16. Szokott-e együtt játszani a család? Ha igen, mikor?
17. Szoktál-e játékot készíteni magadnak, testvéreidnek vagy barátaidnak? Ha igen, mit?
. Ha nem, miért nem?

Köszönöm, hogy válaszoltál a kérdéseimre!